

Prof. dr hab. Ewa Bojar

Recenzja

rozprawy doktorskiej mgr Barbary Stachowiak pt. „*Wpływ technologii cyfrowych na strukturę organizacyjną mediów publicznych w Polsce*”, przygotowana pod kierunkiem dr hab. inż. Joachima Foltysa - profesora uczelni.

1. Wstęp

Recenzja została napisana na podstawie umowy o dzieło z dnia 21 lipca 2021 roku, zawartej między Wydziałem Zarządzania i Inżynierii Produkcji Politechniki Łódzkiej z siedzibą w Łodzi, reprezentowanym przez prof. dr hab. inż. Agnieszkę Zakrzewską-Bielawską, Dziekana Wydziału a recenzentem prof. dr hab. Ewą Bojar.

2. Zasadność podjętej tematyki rozprawy doktorskiej

Funkcjonowanie instytucji publicznych, w tym mediów należy uznać za szczególnie ważne a zarazem złożone zagadnienie, którego rozwiązanie decyduje o jakości życia całego społeczeństwa. Złożoność i waga problemów, które temu towarzyszą wymaga wykorzystania wiedzy z różnych dyscyplin - ekonomii, psychologii, socjologii, nauk o zarządzaniu i nauk technicznych.

Autorka w pracy koncentruje się na zagadnieniach z zakresu nauk o zarządzaniu. Za szczególnie zasadne i praktycznie użyteczne, należy uznać poszukiwanie przez Doktorantkę sposobów doskonalenia mediów publicznych poprzez zastosowanie nowoczesnych technologii i dostosowanej do nich struktury organizacyjnej. Te dwa elementy funkcjonowania nowoczesnych mediów publicznych są w koncepcji Doktorantki ze sobą nierozdzielnie związane.

Zaproponowana przez Doktorantkę (s.176) struktura mediów publicznych w Polsce, w kontekście zaprezentowanego w pracy wywodu intelektualnego, znajduje uzasadnienie, ale może być trudna do wdrożenia na szczeblu regionalnym. Budowane od lat pięćdziesiątych regionalne media publiczne pochłaniały i nadal pochłaniają znaczące nakłady wynikające w szczególności z konieczności dostosowania infrastruktury do wymagań współczesnych technologii. Można przypuszczać, że zarządzający na poziomie regionalnym rozumieją znaczenie i potrzebę wdrażania nowoczesnych technik i technologii. Zgodnie z teorią zarządzania zmianą, trudno jednak jest oczekiwać od nich zrozumienia konieczności

przeprowadzenia zmian struktur organizacyjnych, szczególnie tych wymagających redukcji zatrudnienia.

Z diagnozy Doktorantki (s.182) dowiadujemy się, że transformacja mediów publicznych będzie wymagać „zmian legislacyjnych oraz woli politycznej rządzących”. Doktorantka nie zauważa aspektów ekonomicznych.

Autorka stwierdza, że nowoczesne media wymagają nowoczesnych technologii i nowoczesnej techniki i słusznie podkreśla, że zastosowanie nowoczesnych, często bardzo kosztownych technologii wywołuje obiektywną konieczność zmiany struktury organizacyjnej. Jednak w pracy brakuje rachunku kosztów związanych z proponowaną przez Doktorantkę restrukturyzacją. Element kosztów, czyli aspekt ekonomiczny to ważny warunek przeprowadzanych w przyszłości wieloaspektowych zmian. Wprowadzane zmiany powinny służyć poprawie przekazu informacji społeczeństwu przy zachowaniu racjonalności i efektywności funkcjonowania mediów publicznych. Dane z przeprowadzonych symulacji rachunków ekonomicznych mogłyby stanowić poważny argument przy podejmowaniu decyzji o wprowadzeniu reform mediów publicznych.

Z drugiej strony jednak, nasuwa się pytanie czy zaproponowana przez Autorkę nowa struktura organizacyjna nie spowoduje ponownej centralizacji mediów publicznych wraz ze wszystkimi negatywnymi, nierzadko patologicznymi zjawiskami, w obszarze zarządzania? Czy Autorka dostrzega takie niebezpieczeństwo? Czy wie jak temu przeciwdziałać?

3. Formalna prezentacja pracy

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska liczy łącznie 251 stron. Składa się ze wstępu, czterech rozdziałów, zakończenia, bibliografii, spisów rysunków, tabel i załączników.

Spis rysunków zawiera 51 pozycji, spis tabel - 28 pozycji a spis załączników - 3 pozycje.

Autorka starała się starannie wyselekcjonować literaturę przedmiotu. Bibliografia zawiera 257 pozycji. Literatura w postaci książek i artykułów w czasopismach reprezentowana jest głównie przez autorów polskich. Publikacje z ostatnich 5 lat stanowią 18% zestawienia bibliografii.

Krajowe i zagraniczne źródła internetowe stanowią 154 pozycje. Są to w szczególności raporty i opracowania branżowe związane bezpośrednio z analizowaną przez Doktorantkę problematyką. O ile taki dobór źródeł należy uznać za poprawny to jednak, wątpliwości może budzić korzystanie w pracy naukowej ze źródeł, których wiarygodność niejednokrotnie trudno jest zweryfikować (s. 71, 79, 80 czy 82).

4. Realizacja przedmiotu rozprawy

Praca magister Barbary Stachowiak stanowi zwartą całość. Autorka przedstawia tekst rozprawy w postaci w zasadzie prawidłowo skonstruowanych rozdziałów. Analizując strukturę pracy, można mieć zastrzeżenia do bardzo zróżnicowanej ilości stron poszczególnych rozdziałów - rozdział pierwszy liczy 24, drugi 36, trzeci 58 a czwarty 50 stron.

Rozdział pierwszy stanowi przegląd literatury dotyczącej struktur organizacyjnych. Autorka przedstawiła dorobek naukowy przedstawicieli nauk o zarządzaniu zawierający: definicje, charakterystykę i typy, zarówno tradycyjnych jak i współczesnych, struktur. Dokonała oceny

zalet i wad typowych form struktur funkcjonujących w przedsiębiorstwach i organizacjach. Zaprezentowane w pracy treści mogą stanowić bazę do wykorzystania przy projektowaniu nowych struktur organizacyjnych dla instytucji publicznych w tym mediów publicznych.

Do opracowania drugiego i trzeciego rozdziału Autorka wykorzystwała głównie krajowe i zagraniczne źródła internetowe. Poddała analizie dokumenty planistyczne i organizacyjne polskich oraz europejskich mediów publicznych. W pracy doktorskiej Autorka wykorzystwała również raporty opracowane przez Europejską Unię Nadawców (EBU).

Autorka, studiami porównawczymi, objęła Wielką Brytanię, Czechy, Niemcy, Włochy, Islandię oraz Polskę w okresie trzech lat. Uznając to, wobec braku zwartych pozycji książkowych, za mocny punkt rozprawy dostarczający unikalnej wiedzy na temat funkcjonowania europejskich mediów publicznych.

W ocenie Recenzenta za najwartościowszy, z punktu widzenia realizowanych celów dysertacji, należy uznać rozdział czwarty pracy.

Przeprowadzone badania własne pozwoliły Doktorantce poznać poglądy najważniejszych osób zarządzających mediami publicznymi w Polsce. Respondenci uczestniczący w badaniach (19 Prezesów, 19 Dyrektorów technicznych oraz 16 Dyrektorów Oddziałów Terenowych TVP S.A.) sformułowali opinie na temat kondycji techniczno-technologicznej i organizacyjnej kierowanych przez nich jednostek. To dobra podstawa do sformułowania, przez Autorkę pracy, rekomendacji zmian, które jednak wymagać będą od decydentów przeprowadzenia ekspertyz ekonomicznych.

Odnosząc się do zaprezentowanych we wstępie hipotez badawczych, Autorka poprawnie sformułowala hipotezę główną oraz dwie hipotezy szczegółowe.

Hipoteza główna została sformułowana następująco: *„Media publiczne w Polsce działające w dobie dynamicznych zmian technologicznych wywołanych wirtualizacją danych – cloud computing, big data oraz nowymi metodami interaktywnej i konwergentnej komunikacji nadawca–odbiorca – wymaga dostosowania swojej struktury organizacyjnej uwzględniającej wyżej wymienione determinanty technologiczne w celu realizacji współczesnej misji oraz osiągania korzystnych wyników ekonomiczno-finansowych.”*

Natomiast hipotezy szczegółowe to:

„- rozwój publicznych mediów regionalnych (radia i telewizji) w dobie zmian wywołanych rozwojem technik IT (sieciowością) oraz popytem na treści multimedialne wymaga decentralizacji oddziałów regionalnych TVP S.A. i połączenia ich z regionalnymi rozgłośniami radiowymi;

- utrzymanie przez media publiczne wysokiej pozycji na rynku mediów konwergentnych oraz związana z tym personalizacja oferty multimedialnej dla współczesnego odbiorcy będzie wynikiem utworzenia nowej struktury elastycznie reagującej na zmiany związane ze wprowadzeniem nowych technologii cyfrowych.”

Przedstawione w pracy hipotezy Autorka zweryfikowała w wyniku przeprowadzonych badań empirycznych.

Szczególny walor posiadają przeprowadzone przez Autorkę badania ankietowe (kwestionariuszowe), które bardzo wzbogaciły recenzowaną pracę doktorską.

W tym miejscu mam dwa pytania do Doktorantki dotyczące hipotezy głównej. Co oznacza „współczesna misja” w porównaniu z misją mediów publicznych określoną w Ustawie o radiofonii i telewizji oraz dlaczego w hipotezie został podkreślony aspekt ekonomiczno-finansowy, którego Autorka nie rozważa w dysertacji?

Podsumowując zawartą w tym punkcie opinię stwierdzam, że praca zawiera poprawnie przedstawione treści teoretyczne, poprawnie zaprojektowaną i zrealizowaną część badawczą oraz konstruktywną część wnioskową.

5. Uwagi szczegółowe

- Praca napisana jest poprawną polszczyzną, chociaż Autorka nie ustrzegła się od drobnych potknięć językowych i używania kolokwializmów np. na stronie 47 „(...) jeśli chodzi o liczbę użytkowników”; na stronie 48 „(...) działania pozwoliły w 2018 roku odbić się spółce (...)”; na stronie 69 „(...) mediów gromadzących ogromne pokłady danych (...)”; na stronie 106 „(...) system ten nie przełożył się na efekt antenowy(...)”.
- Autorka stosuje niejasne lub nieprecyzyjne sformułowania. Na stronie 159 „(...) wśród większościowej aprobaty dla podjętych zmian(...)”; na stronie 165 „Media publiczne zatem będą zmuszone prowadzić działania symultaniczne”; na stronie 181 „(...) czy uda się choć odrobinę podnieść słupki słuchalności(...)”. W sposób szczególny, zastanawia zamieszczone w pracy zdanie „Wypełnione kwestionariusze przekazano czterdziestu ośmiu badanym(...)” (s.131). Na stronie 130 wymieniając media publiczne pojawił się dwukrotnie rusycyzm „takich jak”. Użycie tego sformułowania, rodzi dodatkowo negatywne konsekwencje, bowiem wskazywać może, że Autorka podaje jedynie przykłady spółek, a nie ich zamknięty katalog. Odczucie to potęguje fakt, że Autorka podaje sumaryczną liczbę - 18 spółek, a następnie w wykazie szczegółowym wymienia jedynie 17. Można przypuszczać, że Autorce udało się wyeliminować większość z tych niejasności, szczególnie w obszarze prezentacji wyników badań, dzięki zastosowaniu formy graficznej lub tabelarycznej,
- Użyte w pracy spolszczone słowa: *menedżerskie* (s. 161), *menadżerskich* (s. 181) oraz *menadżerskie* (s. 163) są poprawne, ale należałoby stosować w pracy pisownię ujednoliczoną.
- Przy cytowaniu w tekście Autorka nie przestrzega jednolitych zasad. W większości przypadków przywołuje pierwszą literę imienia oraz nazwisko cytowanego autora. Następnie jedynie nazwisko cytowanego autora: *Stabryła*, *Tyrańska* i *Walas-Trębacz* (s.11; 8 wiersz od góry); *Zakrzewska-Bielawska* (s. 22; 11 wiersz od góry); po czym przechodzi do podawania pełnych imion autorów: *Mitchell P. Koza*, *Arie Y. Lewin* (s.23; 11 wiersz od dołu); *Karol Jakubowicz* (s.49; 3 wiersz od dołu); *Kevin Ashton* (s.63; 11 wiersz od góry); *Clayton M. Christensen* (s.163; 14 wiersz od góry), by w końcu powrócić do przywoływania jedynie nazwisk: *Tushman* i *Smith* (s.163; 3 wiersz od dołu).
- Z cytowania powinno wyraźnie wynikać kogo cytujemy. W cytacie 55 (s. 23) Doktorantka przywołuje nazwiska autorów: A. Borchuch i W. Czakon, a z tekstu wynika, że to Mitchell P. Koza i Arie Y. Lewin. W cytacie 84 (s. 30) przywołuje autora H. Fołtyn, natomiast w tekście powołuje się na H. Fołtys.

- W całym zestawieniu bibliograficznym Doktorantka stosuje zasadę prezentacji autorów zaczynając od nazwiska i pierwszej litery imienia, poza jednym przypadkiem - M. Hojce.

Powyższe uwagi nie umniejszają walorów merytorycznych pracy.

6. Wniosek końcowy

Recenzowana praca prezentuje poziom naukowy odpowiedni dla prac doktorskich w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauk o zarządzaniu i jakości.

Konkludując, stwierdzam, że rozprawa doktorska mgr Barbary Stachowiak odpowiada warunkom określonym w Ustawie z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017 poz. 1789 t.j.), powinna być przyjęta i dopuszczona do publicznej obrony.

Prof. dr hab. Ewa Bojar